

T.B.M.M.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Grup Başkanlığı

Tarih : 20 Nisan 2020

Sayı : 21200

28579

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan soruların Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt SELÇUK tarafından yanıtlanması için gereğini saygılarımla arz ederim.

Ünal DEMİRTAŞ

Zonguldak Milletvekili

Dünyada ilk olarak Aralık 2019'da, Çin'de görülen coronavirüs, 4 ay içinde dünyada 160 ülkeye hızla yayılmıştır. İnsandan insana hızlı bir şekilde geçen coronavirüs nedeniyle önerenin verildiği 17 Nisan 2020 tarihi itibarıyla dünyada vaka sayısı 2.200.000 bulurken, hayatını kaybeden kişi sayısı da 150 bini geçmiştir. 11 Mart'ta Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiş olan coronavirüs görüldüğü her ülkede sağlıktan eğitime, ekonomiden sosyal hayata kadar pek çok alanda radikal önlemler alınmasını zorunlu hale getirmiştir.

Salgının yayılmasının önüne geçmek için alınacak ilk ve en etkili yol olarak sosyal izolasyon yöntemi dünya çapında benimsenmiştir. Bu kapsamda da ülkeler eğitime ara vermişler, birçok işyerlerini kapatmışlar, sokağa çıkma yasakları ilan etmişler, sağlık altyapılarını güçlendirmek için ek tedbirler almışlar,nerdeyse tüm sosyal hayatı durduran izolasyon nedeniyle ekonomi paketleri açıklamışlardır. Sosyal izolasyonu sağlamak için insanların evden çıkmaması gerektiğini söyleyen bilim insanlarının tavsiyeleri doğrultusunda pek çok ülkede esnek çalışma modeli kapsamında kamudaki çalışma saat ve yöntemleri değiştirilmiş, ekonominin temelini oluşturan pek çok ana sektörde çalışmaya ara verilerek, çalışanların evde kalması sağlanmaya çalışılmıştır. Salgının görüldüğü her ülke, çalışanların sağlıklarını korumak için sosyal politikalarını destekleyecek ekonomik paketler açıklamıştır. Özellikle çalışan kesime, vatandaşların günlük hayatlarını idame ettirecekleri maddi desteği sağlayacaklarını ifade ederek çalışanlara güvence vermişlerdir. Ancak yaşanan salgın, hayatı uzun süre durduracak büyüklükte olduğu için iş ve çalışma hayatını derinden etkileyecek olumsuz sonuçları olacağı ortadadır. Bununla ilgili olarak Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), işletmelerin tam veya kısmi olarak kapatılmasının, dünyadaki iş gücünün yüzde 81'ini yani 2.7 milyar çalışanı etkilediğini açıklamıştır.

Salgının görüldüğü diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de coronavirüs nedeniyle, hayatın her alanını etkileyecek olumsuz sonuçlar birer birer ortaya çıkmaya başlamıştır. Coronavirüsün çıkardığı krizden önce de kronikleşmiş ve yapısal sorunları olan ve büyük bir ekonomik krizin içinden geçen ülkemiz ekonomisi, tüm dünya ekonomilerine ağır darbe vuran coronavirüsü sonrası çok daha büyük bir kriz ile karşı karşıya kalmıştır. Bilindiği gibi coronavirüsün, özellikle 65 yaş üzeri ileri yaştaki insanlar ile genç yaşta ama kronikleşmiş hastalığı olan insanlarda ölümcül etkileri olmaktadır. Maalesef Coronavirüs dünya ekonomileri üzerinde de benzer

yıkıcı bir etkileri olacağı ortaya çıkmıştır. Coronavirüsü, yapısal sorunu olmayan ve ekonomisi güçlü ülkelerde ağır tahribat ortaya çıkarmaz iken, bizim ülkemizdeki gibi yapısal ve kronikleşmiş sorunları olan, ekonomisi zayıf ve kırılgan olan ülkelere ise çok daha ağır sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Coronavirüs öncesi, yanlış siyasi yönetim sonucu ülkemiz ekonomisinin içine girdiği krize, coronavirüs nedeniyle yaşanan daha büyük bir küresel kriz eklenince, coronavirüsün ülkemiz ekonomisi ve çalışanlar üzerindeki yıkıcı etkisi çok daha büyük boyutlara ulaşmıştır. Maalesef ülkemizde coronavirüsün ortaya çıkardığı olumsuz ağır ekonomik tablonun en büyük faturasını da; işsizler, kayıtdışı çalışanlar, günlük gelirleriyle geçinenler, asgari ücretliler, emekliler ve küçük esnafı yani toplumun yoksul ve dar gelirli kesimleri ödemektedir.

Coronavirüsün çalışma hayatı ile ilgili olarak olumsuz etki yaratacağı iki temel alan bulunmaktadır. Bunlardan ilki iş arayanlardır. TÜİK tarafından 10 Nisan 2020 tarihinde açıklanan İşgücü İstatistiklerine göre; Ocak 2020 dönemi işsizlik oranı yüzde 13,8, işsiz sayısı ise 4 milyon 362'dir. Ancak bu rakam elbette ki gerçek işsiz sayısını yansıtmamaktadır. Geniş tanımlı işsizlik oranı Ocak 2020 itibarıyla yüzde 23,1, işsiz sayısı ise 7 milyon 960 bin olarak hesaplanmaktadır. İşsizlik, coronavirüs salgını öncesinde çok temel bir sorun olarak ülkemizin gündeminde yer almaktaydı. Coronavirüsün yarattığı büyük ekonomik tahribatın olumsuz sonuçları henüz TÜİK istatistiklerine yansımamıştır. Ancak, coronavirüs etkilerini tüm dünyada göstermeye başladıktan sonra "Küresel ekonomik görünüm" raporunu açıklayan IMF, 2020 yılı için Türkiye' de yüzde 5 küçülme ve yüzde 17,2 işsizlik oranı olacağını öngördüğünü açıklamıştır. Diğer uluslararası kuruluşlar da ülkemiz ekonomisi için benzer şekilde olumsuz rakamlar açıklamışlardır. Bu gün itibarıyla maalesef ülkemiz de, her ne kadar makyajlı TÜİK verileriyle işsizlik sayıları gizlenmeye çalışılsa da, gerçekte resmi verilerin çok çok üzerinde olan işsiz sayısında coronavirüs nedeniyle de çok büyük bir patlama yaşanacağı ortaya çıkmıştır.

Çalışma hayatındaki ikinci önemli alan çalışan ve coronavirüs nedeniyle işini kaybeden çalışanların içinde bulunduğu durumdur. Coronavirüs salgını başladıktan sonra ülkemizdeki bugün itibarıyla 6 milyonun üzerinde çalışan işsiz kalmıştır. Berber, kuaför ve güzellik salonunda istihdam edilirken, salgın nedeniyle çalışamayan kişi sayısı 504 bin kişi iken alışveriş merkezlerinde istihdam edilen ve şu an çalışamayan kişi sayısı 500 bin kişidir. Kahvehanelerde işletmeci ve garson olarak istihdam edilirken, coronavirüs nedeniyle çalışamayan kişi sayısı 259 bin kişi olmuştur. Salgında eğitime ara verilen okullar, üniversiteler ve yurtların kantinlerinde çalışan kişi sayısı yaklaşık 150 bin kişi olurken, okul servis araçlarındaki şoför ve görevlilerin sayısı ise yaklaşık 360 bin kişi olarak tahmin edilmektedir. Faaliyetleri sınırlandırılan ya da kapatılan lokanta, restoran ve kafelerde çalışan kişi sayısı 1 milyon 900 bin kişi iken ticaretin azalması nedeniyle işsiz kalan motorlu kurye sayısı 500 bin kişidir. Gündelik olarak ev hizmetlerinde bakıcı ya da temizlikçi olarak çalışan sayısı 1 milyonu bulurken, sokaklarda çeşitli gıda ve ürünleri satarken işsiz kalan sokak satıcısı sayısı da 1 milyon kişidir.

Üstelik bu sayı da coronavirüs nedeniyle işsiz kalanların gerçek sayısını yansıtmamaktadır. Çünkü bu sayıya mevsimlik işçiler, kayıt dışı çalışanlar dahil değildir. Tüm bunlar da değerlendirildiğinde işsizliğin çok yakın bir gelecekte korkutucu boyutlara ulaşacağını öngörmek zor değildir.

Coronavirüs sonrası ortaya çıkan çalışma hayatındaki bu dramatik tabloya rağmen, (her ne kadar iktidar tarafından mağduriyetleri gidermek için kısmi bazı olumlu adımlar atılmış olsa da), tüm çalışanlar ile tüm yoksul ve dar gelirli kesimlerini kapsayacak ve yaşanan mağduriyetleri büyük oranda giderecek yeterli tedbirler henüz alınmış değildir. 18 Mart 2020 tarihinde, AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından "Ekonomik İstikrar Kalkanı" adıyla 100 milyar TL büyüklükte olduğu iddia edilen bir paket açıklanmıştır. Gerçek büyüklüğü 35-40 milyar TL civarında olan bu paket büyük bir umut ve kaygı ile bekleyen çalışanları ve ailelerini hayal kırıklığına uğratmıştır. Uçak biletlerindeki KDV'yi düşüren, konut kredilerindeki faiz oranının indirildiği bu paket, karantina tedbirleri kapsamında işini kaybeden ya da gelirinde çok önemli miktarda düşüş yaşayan milyonlarca vatandaşımızın beklentilerini boşa çıkarmıştır.

Hükümetin ekonomik tedbir olarak açıkladığı ilk paketin ardından çalışma hayatı ile ilgili olarak TBMM'ye sunulan ve yasalaştırılan teklif de yine milyonlarca işçiyi çok büyük bir hayal kırıklığına uğratmıştır. Çünkü işçi çıkarılmasının yasaklanması olarak sunulan düzenleme aslında ücretsiz iznin önünü açan bir düzenlemedir. Ücretsiz olarak izne çıkarılan bir işçiye günlük olarak 39.24 TL'den aylık 1.177 TL'lik bir ödeme yapılması düzenlenmiştir. Bir başka düzenleme de kısa çalışma ödeneğine ilişkin düzenlemedir. Kısa çalışma ödeneğine başvuruda, son üç yılda 600 olan prim günü, salgın nedeniyle bunun 450 güne indirilerek, kısa çalışma ödeneğinden yararlanma koşulları iyileştirilmiştir. Ancak bu iyileştirme de son derece yetersiz kalmıştır. Kısa çalışma ödeneği almaya hak kazanan işçiye yapılan ödeme miktarı 1.700 TL'dir. Açlık sınırının 2 bin 345 TL, yoksulluk sınırının 7 bin 639 TL, bir çalışanın aylık yaşam maliyetinin ise 2 bin 848 TL olduğu düşünüldüğünde; 1.177 TL'lik ücretle de, 1700 TL'lik kısa çalışma ödeneği ile de vatandaşlarımızın geçimini sağlayabilmesi elbette ki imkansızdır. Kira, elektrik, su, gıda gibi temel ihtiyaçların bile karşılanmasına yetmeyecek bu ücret asla bir çözüm değildir. Fakat çalışma hayatında önemli bir yer alan ve maalesef bu ücretleri bile alamayacak durumda olanlar da vardı. Ücretlerini nakit olarak alan, berberler, küçük perakendeciler, otobüs şoförleri ile evlerde bakım ya da temizlik işi yapan kişiler bu ücreti dahi alamayacaktır. Bu şekilde çalışan kişi sayısının da yaklaşık 2 milyon olduğu tahmin edilmektedir.

Oysa yapılması gereken, İşsizlik Sigorta Fonu'ndaki 131 milyar 972 milyon 739 bin liranın işçiyi koruyacak, istihdamı arttıracak şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Böyle olağanüstü bir dönemde; en az asgari ücret düzeyine yükseltilecek kısa çalışma ödeneğinden herkesin yararlanmasını sağlayacak koşulları yaratmak, işçilerin mağduriyetini gidereceği gibi çalışma barışını da koruyacak önemli bir adım olacaktır.

Coronavirüsün iş ve çalışma hayatında yarattığı tüm olumsuzluklardan en çok etkilenen bir başka kesim de güvencesiz bir şekilde, kayıt dışı çalışanlardır. İnsanlık dışı koşullarda, hiçbir güvenceleri olmadan, günde 12-13 saat çalışmak zorunda kalan kayıt dışı çalışan vatandaşlarımız şu anda hiçbir koruma mekanizması içinde değildir. Güvencesiz bir şekilde çalışmak zorunda kalan ve sayısı 5 milyonu bulan kayıt dışı çalışanlar coronavirüs sürecinin en mağdur kesimleri arasındadır.

Halen çalışmaya revam eden işyerlerinde Coronavirüs önlemlerinin yeterince alınmaması nedeniyle (sosyal mesafe kurallarına uyulmaması, maske dağıtılmaması, yeterli dezenfektan işlemlerinin yapılmaması v.b. gibi nedenlerle hemen hemen her iş kolunda birçok çalışan covit-19 virüsüne yakalanmış ve vefat etmiştir. Bu anlamda çalışmaya devam edilen işyerlerinin de coronavirüsü önlemlerinin yeterince uygulanıp uygulanmadığı noktasında yeterince denetlenmediği ortaya çıkmaktadır. Sosyal Devletin çalışanların iş sağlığı ve güvenliğini sağlanması için çalışan işyerlerinin coronavirüsü önlemleri kapsamında yeterince denetlemesi ve önlemlere uymayan işyerlerinde de idari cezalar uygulaması gerekmektedir.

Dünyada pek çok ülke ücretli çalışanların işten çıkarılmalarını önlemeye, istihdamı korumaya yönelik olarak işletmelere destek sağlarken, bir yandan da yaşamını gündelik ücretlerle sağlayan insanların yaşadıkları gelir kayıplarını telafi edecek nakit destekleri verilmektedir. Ancak ülkemizde çalışanların Sosyal Devletin desteğine en çok ihtiyaç duyduğu bir dönemde, coronavirüs nedeniyle milyonlarca işsiz kalan çalışana ya 1.177-tl. gibi açlık sınırının çok çok altında bir ödeme yapılmakta ya da hiçbir ödeme yapılmamaktadır.

Bu çerçevede;

- 1) Coronavirüs önlemleri nedeniyle işlerini yapamayan ve günlük nakdi kazanç ile ev hizmetlerinde bakıcı ya da temizlikçi olarak çalışanlar, sokaklarda çeşitli gıda ve ürünleri satan sokak satıcıları gibi kayıt dışı çalışanların ekonomik mağduriyetlerini gidermeye yönelik bir çalışmanız var mıdır?
- 2) Ücretsiz olarak izne çıkarılan bir işçiye günlük olarak 39.24 TL'den aylık 1.177 TL'lik bir ödeme yapılması son derece yetersizdir. Ücretsiz olarak izne çıkarılan işçiye ödenecek olan rakamı, kısa çalışma ödeneğinin alt sınırı olan 1.700-tl.ye kadar artırılması için bir çalışmanız var mıdır?
- 3) Bakanlığınız, istihdamı korumak ve arttırmak için kısa ve uzun vadeli eylem planı var mıdır? Varsa bu Bakanlık olarak alacağınız önlemler nelerdir?
- 4) Bakanlık olarak faaliyetlerine devam eden işyerlerindeki işçilerin coronavirüsten korunabilmesi için alınması gereken önlemlerin alınıp alınmadığı, kişisel koruyucu malzemelerin verilip verilmediği ve gerekli dezenfektasyon çalışmalarının yapılıp yapılmadığına ilişkin olarak Bakanlığınızca şimdiye kadar işyerlerinde herhangi bir denetim yapılmış

mıdır? Yapıldıysa kaç işyeri denetlenmiştir? Denetleme sonucu bu önlemlere uymayan işyerleri hakkında idari para cezası gibi cezalar uygulanmış mıdır? Uygulandıysa ne kadar uygulanmıştır?

- 5) Soru önergesinin cevaplandığı tarihe kadar çalışanlarında coronavirüsü çıkması nedeniyle kapatılan işyeri var mıdır? Varsa kaç işyeri kapatılmıştır?
- 6) Soru önergesinin cevaplandığı tarihe kadar işyerlerinde ki çalışmalar nedeniyle coronavirüsüne yakalanan işçi sayısı kaçtır? Önergenin cevaplandığı tarihe kadar işyerlerinde coronavirüsü nedeniyle yaşamını yitiren işçi sayısı kaçtır? İşyerlerindeki çalışmaları nedeniyle coronavirüsüne yakalanıp yaşamını yitiren işçilerin hak sahiplerine iş kazası veya meslek hastalığı kolundan SGK tarafından maaş bağlanmakta mıdır? Bağlanıyor ise önergenin yanıtlandığı tarihi kadar kaç işçinin hak sahibine SGK tarafından maaş bağlanmıştır?